

ערייתו של משה דיין

8.8.53: ארבעה חיילים ישראלים נהרגים ליד הגבול הירדני.

תנחול ישראלית.

17.8.53: השאה הפרסי נמלט מארצו.

18.8.53: בכפרים ירדניים שונים לאורך הגבול נהרסים בתים ונהרגים תושבים. בפעולת

19.8.53: הצבא הפרסי מפיל את הממשלה הלאומנית של מוצאקה, ומחזיר את שלטון

השאה.

20.8.53: השולטן של מארוקו מודח עליידי השלטון הצרפתי, בעזרת סוכנים מקומיים.

29.8.53: הירדנים מחזירים את גופותיהם של חמישה מטיילים ישראלים, שנהרגו

בדרכם לפטרה. כ־20 פליטים נהרגים בהתקפת אש ישראלית על מחנה פליטים ברצועת עזה.

3.9.53: ספינה יהונית בשם פארנון, נעצרה בפורט סעיד בדרכה מחיפה לאלית, כשהיא

מובילה מיטען של אספאלט. (כעבור ימים מעטים שוחררה הספינה יחד עם מיטענה,

והדבר נתקבל כצעד המאפשר לחברה ימית תקינה בין אילת וחיפה).

12.9.53: נשיא מצרים, מוחמד נגיב, מבקר בבית־כנסת יהודי ומסר ליהודי מצריים

את ברכתו לראש־השנה.

17.9.53: לונדון מודיעה כי יש סיכויים להסכם קרוב עם מצרים בעניין פינוי תעלת

סואץ.

בעוד שבממשלה לא תמך איש בקו הבן־גוריוני, מלבד פנחס לבון וגולדה מאיר, החלה

מתקבצת סביב המנהיג הקשיש, בן ה־76, חבורה של נאמנים אישיים.

הכוכב הראשי שהחל דורך בשמיים הבן־גוריוניים היה משה דיין. במלחמת הש"ח לא

הצטיין האלוף הצעיר במיוחד, לא כמג"ד ולא כמפקד איזור ירושלים. שדה, דיין, אלון,

אבינן ותיכר אחרים האפילו עליו. אולם עתה התחיל בן־גוריון לראות בו מישענת

אחרת.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

עוד יותר מן הציונים־הכלליים. המפלגה היחידה שהיתה קרובה לבן־גוריון היתה תנועת

החרות, ואותה שנה בן־גוריון יותר מכל.

לכן יצא בן־גוריון לחופשה בלתי־מובגלת. אולי קיחה כי עצם האיום בפרישה יטיל

מורא ופחד בלב השרים האחרים, וכי אלה ייאצו להיכנע לסחיה זו ולקבל את שלטונו

הבלעדי בענייני חוץ ובטחון.

קביה: ההרוגים שזיעזעו את דעת הקהל

עיקרית. תואר הרמטכ"ל היה בידי מרדכי מקלף, חייל מיקצועי שקט ואחראי, שלמד בצבא

הבריטי שאין לתת למשרד־הבטחון להתערב בעניינים צבאיים משמיים. אולם דיין כבר

הגיע לדרגת ראש־אגף המטה־הכללי, היה החייל מספר 2 של צה"ל, והיועץ מספר 1 של

שר־הבטחון בחופשה.

דיין דגל באסכולה של "זבנג וגמרגו". בעיניו היה גם בן־גוריון הססן מדי. הוא היה בטוח

כי הערבים לא יסכימו לעולם לשלום עם ישראל, וכי שלום זה — אילו הושג — היה

אסון לאומי. לדעת דיין היה שלום כזה מביא להתפרקות המתח האומי ולהתנתקות המדינה.

על כן דגל דיין במלחמה. בדאג האמרשילד ראה "שליח הציבור המתחסרת", כפי שהת

בטא פעם על קברו של חברו. הוא חשב את עצמו לדיפלומאט מוכשר יותר ממה שרת,

אותו שנה מקר־בלב, ועל כן היה מוכן לנהל את מדיניות המדינה לבדו, מאחורי הקלעים.

בלית ברירה היה מוכן לכפות את חקו שלו על הממשלה, להעמידה בפני עובדות

מוגמרות. תוכניתו היתה פשוטה בתכלית: להביא במתחן להחרפה קיצונית של המצב

הבטחוני, לסכסך בין הערבים לבין מעצמות המערב, ולחטל את הכוח הערבי במלחמה.

לא פחות חשוב היה אהוד אבריאלי. הלה דגל בהקמת דיקטטורה של בן־גוריון, בעזרת

הצבא. הוא יעץ לבן־גוריון לפרוש מכל תפקידו, לחכות עד שהעם יקרא לו בחורה —

ואז לטלף בכוח את כל העסקים החתיקים. יועצים אחרים טענו שבן־גוריון היו טיז קולק,

ראובן שילוח ושמעון פרס, שהגיע זמן קצר לפני כן לדרגת מנהל משרד־הבטחון. אז

עדיין לא ראו בו כוח פוליטי, אלא בעיקר סוחר־נשק מצליח.

כל אלה הפצירו בבן־גוריון שלא להיכנע, אלא לטהר את צמרת המדינה ממתנגדיו, כתנאי

מוקדם להכנת המערכה המכרעת נגד הערבים. בסופו של דבר שוב לא היה ברור אם

הדיקטטורה במדינה היתה דרושה למלחמה בערבים, או אם המלחמה בערבים היתה

דרושה לכינון הדיקטטורה של בן־גוריון ונערי־חצרו. על הדברים היו משולבים, עד

ללא כל אפשרות להפריד ביניהם.

השלישיה האקטיביסטית

21.9.53: כתבים ישראלים מודיעים כי משלוח־הנשק האמריקאיים לערבים עומדים בראש

הדאגות של הסגרירות הישראלית בווינגטון. אבא אבן נפגש בעניין זה עם דאלס.

28.9.53: מושג הסכם בין הבריטים והמצרים בכל הפרטים. פרט לאחד — אילו מדים

ילבשו 4000 הטכנאים הבריטיים שיושאו בבסיסי איזור התעלה.

5.10.53: מועצת המהפכה המצרית מקיימת ישיבה קצרה בהשתתפות הגנרל נגיב. עבד

אל־נאצר מתמנה לראש־הממשלה בפועל, ושניים מחסידיו מצורפים לממשלה.

6.10.53: פורץ משבר בשיחות הבריטיות־מצריות. נמסר כי הגנרל נגיב "חולה".

העולם הזה היה הגורם הישראלי היחיד שהסתייג מיד, ובפה מלא, מפעולת קיביה.

כעבור ימים מעטים הותקפו אורי אבנרי ושלום כהן אחריו תצות בפתח המערכת עלייך

קבוצה מאורגנת, ונגרמו להם סברים ביניים וזעזוע־מוח. אבנרי העיד לאחר מכן שבסבועה

כי ההתנפלות בוצעה עליידי אנשים שהשתתפו בפעולת קיביה.

13.10.53: נפוצות שמועות ראשונות על כוונתו של בן־גוריון לצאת לחופשה לזמן

ארוך. שוהות קאחיר מגיעות למבוי סתום.

13.10.53: אשה ושני ילדים נרצחים בכפר יהוד, בנסיבות מיסטריות. העתונות מוסרת

כי המעשה בוצע ביוק מסתנים שבאו מירדן.

15.10.53: בשעה 4 אחרי־הצהריים מותקף הכפר הירדני קיביה. התוקפים הורגים כ־50

גברים, נשים וילדים, ומפוצצים 40 בתים. קידיעה מזעזעת את העולם.

16.10.53: עתוני ישראל מודיעים על פעולת קיביה. באותו יום מודיע הארץ שקיימות

סברות על רצונו של בן־גוריון לפרוש מתפקידו. גרמה ל"הישארותו במיעוט בממשלה

בבעייה חשובה, כשגם חבריו הצביעו נגדו, והחרפת הבעייה הערבית."

17.10.53: ממלא־מקום שר־הבטחון, פנחס לבון, מכחיש כאילו עומד בן־גוריון לפרוש

מתפקידו. לדבריו זה "נסיון שקוף של יריבי מפא"י לנצל עניין רציף לצורכי מלחמת

במפא"י."

18.10.53: ראש־הממשלה חוזר מחופשתו, באין הכרעה על מעמדו העתידי. פנחס לבון

נשאר ממלא־מקום שר־הבטחון. בשדה־בוקר מוקם צירף שבדי. ממשלת ארצות־הברית

משתתפת רשמית בצער קורבנות קיביה ותובעת כי האחראים לפעולה יועמדו לדין.

19.10.53: אלוף־משה דיין נשלח במטוס לניו־יורק כדי לייקע למשלחת הישראלית באו"ם

בעניין קיביה. ממשלת ארצות־הברית מודיעה על הפסקת מתן הסיוע הכספי לישראל עד

אשר תפסיק ישראל את העבודה להטיית אפיס הירדן.

21.10.53: בריסניה ומצרים מודיעות רשמית על כשלון השיחות בעניין פינוי תעלת־סואץ.

28.10.53: הנשיא אייזנהואר מודיע רשמית על כשלון השיחות בעניין פינוי תעלת־סואץ.

התחייבה להפסיק את העבודה בערוץ הירדן.

3.11.53: פרישתו הקרובה של בן־גוריון מאושרת רשמית. מרדכי אורן נידון ל־15

שנות מאסר.

23.11.53: הוועדה המדינית של מפא"י החליטה, פה־אחד, להמליץ על לבון כמועמד

לתפקיד שר־הבטחון.

24.11.53: מועצת הבטחון מגנה את ישראל על פעולת קיביה.

6.12.53: משה דיין, 38, נכנס לתפקידו כרמטכ"ל צה"ל. במקום מרדכי מקלף. בן־גוריון

מודיע רשמית על התפטרותו ויוצא מיד לחופשה. משה שרת מתמנה לממלא־מקום ראש־

הממשלה, ופנחס לבון מוסיף לכהן כממלא־מקום שר־הבטחון. עד להקמת הממשלה

החדשה (בה יכהנו בתפקידים אלה בזכות עצמם).

לא במקרה היה טכס החלפת נס הרמטכ"ל המעשה הרשמי האחרון של בן־גוריון, ערב

פרישתו. דיין היה ידוע כאיביו בנפש של ראש־הממשלה החדש. בחוץ־לארץ זיהו אותו

בפירוש עם קו פעולת קיביה.

הפרשנים הזרים גם שמו לב לרמזים שנכללו בנאומו של משה שרת בכנסת, מיום

ה־30.11.53: "חובתי לציין לפני הכנסת כי ההתקפה על קיביה, על שפתי־הרוב הרב שהיה

בה, גרמה זעזוע חריף בדעת־הקהל העולמית, ועוררה בחוגים שונים ורחבים רגשות של

התמרמרות, זעם, תימהון, אכזבה וצער כלפי מדינת־ישראל. ההתקוממות המוסרית הכנה

נגד מעשה קיביה, אשר את חומרתה קשה להגזים... מכאן הסיקו הפרשנים הזרים

כי פעולת קיביה, בצורה שבוצעה, לא היתה על דעת ממשלת־ישראל ולא אושרה על־ידיה

מראש. הניגוד בין שרת ודיין היה ברור לכל.

למעשה השאיר בן־גוריון את העמדה הקובעת בממשלה — הנחלת מערכת הבטחון —

בידי שלישיה שהיתה מורכבת ממשה דיין כרמטכ"ל, פנחס לבון כשר־הבטחון ושמעון פרס

כמנהל משרד־הבטחון. הוא היה בטוח כי שלישיה זו מייצגת את הקו שלה, ותמשיך

לפעול בהשראתו, תוך מגע הדוק עימו.

על אמונו בפנחס לבון חזר בישיבת מרכז מפא"י, בו אושרה סופית מועמדותו של

לבון לתפקיד שר־הבטחון, ומועמדות שרת לראשות־הממשלה. בישיבה זאת אמר ראש־

הממשלה שהוא "מצטרף למעשה, וציין כי "זה רגע חשוב בחיי תנועת העבודה."

אם היה ספק ביחס לדעותיו האקטיביסטיות הקיצוניות של לבון, הרי בא לבון עצמו

ופיזר אותן חודש לפני כן, ב־30.10.53, שבועיים אחרי פעולת קיביה, בנאום שנשא

בתעידת איתוח הקבוצות והקיבוצים.

"שיטת שביתת הנשק", הכריז לבון, "בה אנו חיים זה כחמש שנים, מושתתת על

כחנות זדון מצד ארצות־ערב לפתוח נגדנו במלחמת־השמדה סוטאלית ברגע שיהיו מוכנים

לכן, ועד אז להחלישנו על־ידי הסגר והקמת־דם בלתי־פוסקת." הוא תבע להחליף מיד את

שביתת־הנשק בהסכמי־שלום של קבע. היה ברור כי כחנתו להשיג זאת בדרך של אולטי־

מאטום ולחץ צבאי.

ישראל ראתה — וממשיכה לראות — את עצמה כחלק בלתי־נפרד של העולם החופשי,

הוסיף ממלא־מקום שר־הבטחון, אולם המערב, ישראל רוצה להשתלב בו, מתנכר לה.

"המייבחה הנוכחי נובע מהתפתחות יסודית ביותר במדיניות ממשלת ארצות־הברית לרעת

ישראל, אשר מזמן הרגשנו אותה... עתה התגבשה לנקודת־משבר."

כהוכחה לכך סיפר לבון סוד מביקורו של דאלס בישראל. "אישיות אמריקאית, שביקרה

בישראל, הודיעה כשסיפרו לה על תוכנית המדינה להעלות תוך עשר השנים הבאות

3-4 מיליון יהודים."

כיום, ב־1961, אנו יודעים כי תוכנית זו — להגדיל את אוכלוסיית הארץ עד שנת</